08/06/2020

Το πρόσωπο του Αγίου Πνεύματος – αειμνήστου π. Αντωνίου Αλεβιζόπουλου

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

Ένας από τους διαπρεπέστερους θεολόγους του 20ου αιώνα, ο π. Αντώνιος Αλεβιζόπουλος, έγραψε για το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, το πρόσωπο του Αγίου Πνεύματος, στο βιβλίο του «Η Ορθοδοξία μας», που εκδόθηκε το 1994. Στο κεφάλαιο για το Άγιο Πνεύμα, ο αείμνηστος π. Αντώνιος μιλά **για την Πεντηκοστή, τη γλωσσολαλία, το ιδιαίτερο πρόσωπο, το Ομοούσιο και Ομόθρονο, τον Κύριο και Θεό, τις μειωτικές εκφράσεις, το έργο του Αγίου Πνεύματος, το Πνεύμα υιοθεσίας, την Πνευματική αναγέννηση, την Άκτιστη χάρη, αλλά και τους αρνητές του Αγίου Πνεύματος**

.

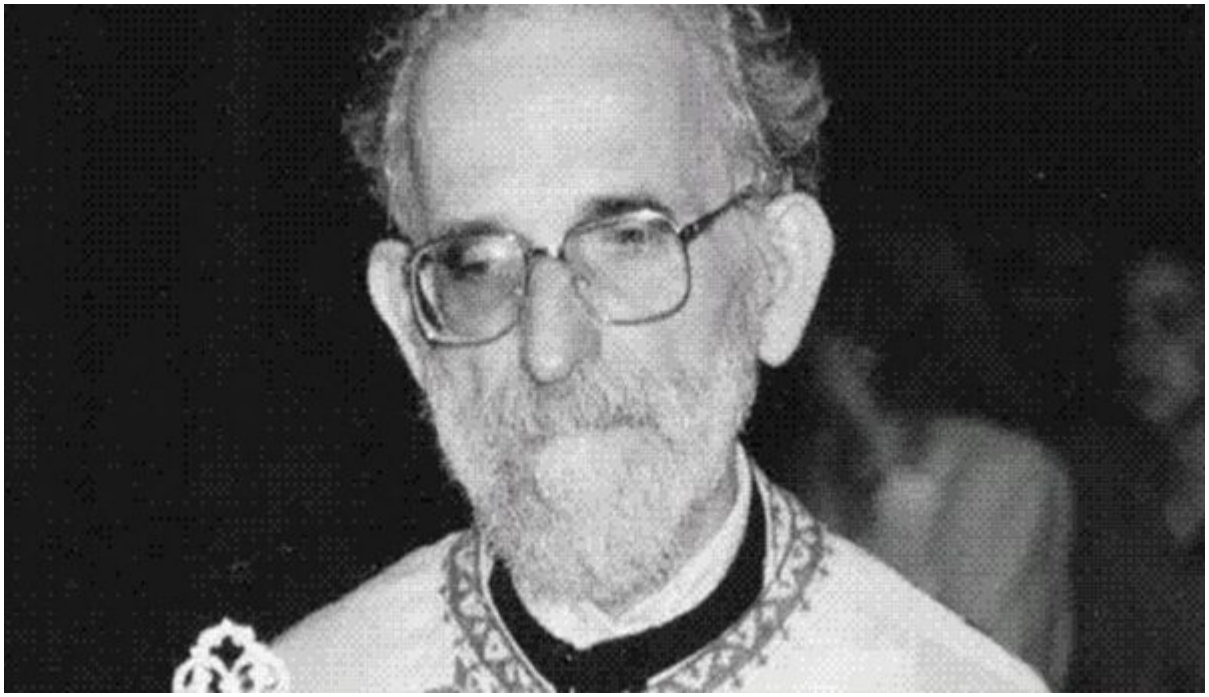

Παραθέτουμε το απόσπασμα από το βιβλίο το π. Αντωνίου.

«Με την ανάληψή Του ο Χριστός ανέβασε την ανθρώ-πινη φύση μέχρι το θρόνο της δόξης του Θεού και την πρόσφερε ως εκλεκτό δώρο για λογαριασμό μας. Έτσι η συμφιλίωση που πραγματοποιήθηκε με τη θυσία του Χρι-στού ολοκληρώθηκε και ο Θεός, σαν επισφράγιση αυτής της συμφιλίωσης, αποστέλλει το Άγιο Πνεύμα, πολύτι-μο δώρο στους ανθρώπους (πρθλ. Ιω. ζ’ 37-39, ιστ’ 7).

α) Το γεγονός της Πεντηκοστής

Ο Χριστός υποσχέθηκε στους μαθητές Του άλλον Παράκλητον (Ιω. ιδ’ 16), ο οποίος θα απεκάλυπτε σ’ αυτούς ολόκληρη την αλήθεια για το πρόσωπό Του (Ιω. ιδ’ 26, ιε’ 26, ιστ’ 7-14), την οποία εκείνοι δεν μπορούσαν ακόμη να βαστάσουν (Ιω. ιστ’ 12).

Βέβαια και πριν από τον Χριστό υπήρχε το Άγιο Πνεύμα, αλλά οι προφήτες και οι δίκαιοι της Παλαιάς Διαθήκης δεν μπορούσαν να μεταδώσουν σε άλλους αυτή τη χάρη· τούτο όμως έγινε μετά την πεντηκοστή (πρθλ. π.χ. Πράξ. ιθ’ 1-6. Ιω. ζ’ 37-39).

Τι ακριβώς συνέβη την ημέρα της πεντηκοστής;

Το σπίτι που ήσαν συναθροισμένοι οι μαθητές εγέμισε με βίαιη πνοή και πάνω στους μαθητές διαμοιράσθηκαν πύρινες γλώσσες, γλώσσες που έμοιαζαν με φωτιά (Πράξ. θ’ 2-3). Τότε επλήσθησαν άπαντες Πνεύ-ματος Αγίου και άρχισαν το κήρυγμα της σωτηρίας (Πράξ. 6΄ 3-4).

ΟΙ γλώσσες αποτελούν συμβολικό σημείο του ότι οι μαθητές έπρεπε να πορευθούν σ’ όλο τον κόσμο και να κηρύξουν σ’ όλες τις γλώσσες το ευαγγέλιο. Το μήνυμα της σωτηρίας δεν απευθύνετο πλέον σε ένα λαό, αλλά στην ανθρωπότητα (Ματθ. κη’ 18-19. Λουκ. κδ’ 45-48. Πράξ. α’ 8).

Αλλά το γεγονός αυτό αποτελεί και σημείο άλλης, νέας πραγματικότητας: της επιστροφής στην ενότητα της ανθρωπότητας, που είχε ολοκληρωτικά διασπασθεί με τη σύγχυση των γλωσσών (Γέν. ια’ 1 -9).

β) Η γλωσσολαλία

Οι απόστολοι μιλούσαν την ημέρα της Πεντηκοστής σε ξένες γλώσσες. Πρόκειται πράγματι για μεγάλο θαύμα. Ποια ήταν ακριβώς η έννοια του; Η γλωσσολαλία των πρώτων χριστιανικών χρόνων αποτελούσε χωρίς αμφιβολία σημείον, αλλά σημείον για τους απίστους και όχι δια τους πιστούς, για να αποτε-λέσει κατήγορο των απίστων (Γρηγ. Θεολ.)· με ανθρώ-πους ετερογλώσσους και με χείλη ξένα θα μιλήσω εις τον λαόν τούτον, άλλ’ ούτε κατ’ αυτόν τον τρόπον θα με α-κούσουν, λέγει Κύριος (Α’ Κορ. ιδ’ 21. Ησ. κη’ 11).

Πράγματι η αγία Γραφή υπογραμμίζει: Ώστε αι γλωσσολαλιαί είναι σημείον όχι δι’ εκείνους που πι-στεύουν, αλλά για τους απίστους. Η προφητεία όμως εί-ναι όχι δια τους απίστους, αλλά δι’ εκείνους που πιστεύ-ουν (Α’ Κορ. ιδ’ 22). Το να διερμηνεύει κανείς το θέλη-μα του Θεού, αυτό είναι για τους πιστούς, όχι η γλωσσο-λαλία!

Στην πρώτη Εκκλησία υπήρχε αυτό το φαινόμενο. Γιατί το ίδιο φαινόμενο δεν υπάρχει και σήμερα; Την ε-ρώτηση αυτή την έκανε και ο άγιος Ιωάννης ο

Χρυσό-στομος για την Εκκλησία της εποχής του. Μήπως ο Θεός δεν μας τιμά στον ίδιο βαθμό, όπως τους χριστια-νούς των αποστολικών χρόνων;

Αντίθετα, απαντά ο Χρυσόστομος, όχι επειδή δεν μας τιμά ο Θεός, άλλ' επειδή ακριβώς μας τιμά πάρα πο-λύ. Πως; Εγώ θα σάς το πω. Οι άνθρωποι τότε συμπεριφέρονταν πιο ανόητα, επειδή λίγο πιο πριν είχαν εγκατα-λείψει τα είδωλα, και το μυαλό τους ήταν ακόμη κατώτε-ρο πνευματικά, και πιο αναίσθητο και τρόμαζαν και έμε-ναν μ' ανοιχτό το στόμα μπροστά σ' όλα τα υλικά πράγ-ματα· δεν είχαν ακόμη καμιά γνώση για τα πνευματικά χαρίσματα, ούτε γνώριζαν τι ακριβώς είναι η πνευματική χάρη, που μόνο με την πίστη μπορούσε να την κατανοή-σει κανείς.

Αυτός λοιπόν ήταν ο λόγος που τότε υπήρχε απόλυτη ανάγκη για θαύματα και εντυπωσιακά γεγονότα. Βέβαια τα πνευματικά χαρίσματα διακρίνονται σε δύο είδη. Άλ-λα παρουσιάζουν κάποιο αισθητό σημάδι, για να τα δουν οι άπιστοι, όπως τότε η γλωσσολαλία. Αλλά όμως είναι αόρατα και κατανοούνται μόνο με την πίστη. Ένα τέτοιο αόρατο χάρισμα είναι η συγχώρηση των αμαρτιών.

Κανείς δεν βλέπει με τα μάτια του σώματος, πώς καθα-ρίζεται η ψυχή από τις αμαρτίες· όμως αυτό το γεγονός είναι πολύ μεγαλύτερο από οποιοδήποτε άλλο που γίνε-ται αντιληπτό σαν θαύμα με τα υλικά μας μάτια. Γι' αυτό και ο Χριστός είπε στους πονηρούς γραμματείς πως η θε-ραπεία του παραλυτικού ήταν πολύ ασήμαντο γεγονός μπροστά στη συγχώρηση των αμαρτιών (Ματθ. θ' 4-6) και σε άλλη περίπτωση τόνισε: μη χαιρόσαστε γι' αυτό, για το ότι δηλαδή τα πονηρά πνεύματα υποτάσσονται σε σάς, αλλά να χαιρόσαστε, γιατί τα ονόματα σας έχουν γραφεί στους ουρανούς (Λουκ. Γ 20).

Είναι δυνατόν ακόμη και ένας που έκανε θαύματα να έχει σαρκικό φρόνημα και όχι πνευματικό επειδή πολ-λές φορές τα θαύματα δεν γίνονται για όσους ενεργούν, αλλά χάριν άλλων, μπορεί ο Θεός να ενεργήσει ακόμη και δι' αναξίων. Γι' αυτό ο Κύριος θα πει σε μερικούς που θά ισχυρισθούν πως στο όνομα Του εξέβαλαν δαίμονες κι ανέστησαν και νεκρούς: φύγετε μακριά από εμέ, σεις που πράττετε την ανομία· δεν σάς γνωρίζω (Ματθ. ζ' 23).

Δεν υπάρχει μεγαλύτερο θαύμα από την αποβολή της αμαρτίας, γιατί έτσι απέκοψες τα νεύρα του διαβόλου, του έσπασες την κεφαλήν του, συνέτριψες εξ ολοκλήρου όλην την δύναμίν του, διέσπασες το στρατόπεδόν του και επέδειξες θαύμα μεγαλύτερον από όλα τα θαύματα (Χρυσόστ.).

Διότι, είπε μου, τι θα επροτιμούσες, αν κάποιος σου επρότεινε να κάνεις τον χόρτον χρυσάφι ή να κατορθώ-σεις και να περιφρονήσεις όλα τα χρήματα ωσάν να

ήσαν χόρτο; Δεν θα επροτιμούσες πολύ περισσότερο το δεύτε-ρο; Και βέβαια κατά πολύ φυσικόν λόγον, καθόσον αυτό 0ά προσέλκυε περισσότερον την προσοχήν. Διότι εάν έ-βλεπαν το χόρτον να μεταβάλλεται εις χρυσόν, θα επιθυ-μούσαν και αυτοί να αποκτήσουν αυτή την δύναμιν, όπως ακριβώς ο Σίμων (Πράξ. η' 9-24) και θα ηύξανε ο πόθος των δια τα χρήματα· εάν όμως έβλεπαν όλους να περιφρο-νούν τον χρυσόν ωσάν χόρτον και να μην τον προσέχουν, θα είχαν απαλλαγεί προ πολλού από αυτήν την ασθέ-νεια, δηλαδή από την φιλοχρηματία.

Τέτοια θαύματα υπογραμμίζονται ιδιαίτερα στην αγία Γραφή: είναι ο Τελώνης που έγινε απόστολος, ο διώκτης Παύλος που έγινε κήρυκας της οικουμένης, οι μάγοι που έγιναν διδάσκαλοι των Ιουδαίων, ο ληστής που έγινε πο-λίτης του παραδείσου, η πόρνη που επαινέθηκε για τη με-γάλη της πίστη, η Χαναναία, η Σαμαρείτις...

Το να λαλεί βέβαια κανείς διάφορες γλώσσες, αυτό είναι ένα πνευματικό χάρισμα, που συνοδεύεται με αισθητό σημάδι, που μπορούν εύκολα να το δουν οι άπιστοι και να το κατανοήσουν τους πείθει το θαύμα˙ γι' αυτό και θεωρείται κάτι πολύ σπουδαίο. Και φαίνεται πως στα πρώτα βήματα της Εκκλησίας οι άνθρωποι είχαν ανάγκη από τέτοια σημεία.

Το ότι λοιπόν σήμερα δεν επαναλαμβάνονται μερικά θαυμαστά γεγονότα της τότε εποχής, δεν πρέπει να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα πως και τότε δεν συνέβαιναν. Ούτε πάλι, επειδή τότε είχαμε τέτοιου είδους ενέργειες του Αγίου Πνεύματος, συνοδευόμενες δηλαδή με εξωτε-ρικά σημεία (γλωσσολαλία κ.ο.κ.), πρέπει οπωσδήποτε να έχουμε και σήμερα. Διότι και τότε δια ωφέλειαν έγι-ναν και τώρα δια ωφέλειαν δεν γίνονται. Επειδή πείθεται κανείς μόνον με τον λόγον, αυτό δεν αναγκάζει τώρα το κήρυγμα να γίνεται με κοσμικήν σοφίαν (Χρυσόστ.). /

Εγώ λοιπόν δεν έχω ανάγκη από θαύματα. Για ποιο λόγο; γιατί έχω μάθει να πιστεύω στον Κύριο και χωρίς να μού δώσει κάποιος αποδείξεις. Γιατί εκείνος που δεν πιστεύει, χρειάζεται εγγύηση, εγώ όμως που πιστεύω δεν χρειάζομαι εγγύηση, ούτε θαύματα, αλλά και αν δεν μι-λήσω ξένη γλώσσα, γνωρίζω ότι καθαρίστηκα από τις α-μαρτίες. Εκείνοι όμως τότε, δηλαδή στην εποχή των α-ποστόλων, δεν πίστευαν, αν δεν είχαν κάποια απόδειξη... Συνεπώς τους έδινε τις αποδείξεις όχι γιατί ήταν πιστοί, αλλά γιατί ήταν άπιστοι, ώστε να γίνουν πιστοί (Χρυσόστ.).

Για την Εκκλησία στην εποχή του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου η μεγάλη απόδειξη για την παρουσία και τη δράση του Αγ. Πνεύματος δεν είναι η γλωσσολα-λία ή τα υλικά θαύματα, αλλά η ελευθερία από τα πάθη και από την αμαρτία. Αυτός είναι ο Λόγος για τον όποιο σήμερα δεν χρειάζεται το χάρισμα της γλωσσολαλίας.

γ) Ιδιαίτερο πρόσωπο

Το Άγιο Πνεύμα είναι ιδιαίτερο πρόσωπο˙ Το τρίτο πρόσωπο του Τριαδικού Θεού.

Είναι όμως αύτη η διδασκαλία της αγίας Γραφής και της Εκκλησίας του Χριστού; Το ζήτημα αυτό πρέπει να εξετασθεί με προσοχή, γιατί πολλές ομάδες χρησιμοποι-ούν τον όρο Άγιο Πνεύμα, για να δηλώσουν μια απρόσω-πη δύναμη η ενέργεια ή και τυφλή δύναμη ή συνειδητότητα, υποστηρίζοντας πως αυτή είναι η διδαχή της α-γίας Γραφής και της πρώτης Εκκλησίας!

Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, που συνοψίζει τη διδασκαλία των πριν από αυτόν πατέρων της Εκκλησίας δίνει σ' αυτό το θέμα την ακόλουθη απάντηση:

Όπως ακριβώς όταν ηκούσαμεν δια τον Λόγο του Θεού, δεν τον εθεωρήσαμε ότι είναι χωρίς προσωπική ύ-παρξη, ούτε αποκτάται με την εκμάθηση, ούτε ότι προσ-φέρεται με τη φωνή, ούτε ότι διασκορπίζεται, άλλ' ότι υ-πάρχει κατ' ουσίαν και ότι έχει ελευθέρα βούληση και ε-νέργεια και παντοδυναμία, έτσι και όταν εδιδάχθημεν δια το Πνεύμα του θεού, το οποίον συνοδεύει το Λόγο και φανερώνει την ενέργειά Του, δεν θεωρούμε ότι είναι κά-ποια πνοή χωρίς προσωπική ύπαρξη, διότι η μεγαλοπρέ-πεια της θείας φύσεως θα εξευτελίζετο, αν θεωρείτο ότι το Πνεύμα που έχει, είναι όμοιο με το ιδικό μας πνεύμα.

Το Άγιο Πνεύμα λοιπόν έχει προσωπική ύπαρξη, εί-ναι ο άλλος Παράκλητος (Ιω. ιδ' 16) σε σχέση με τον Λόγο του Θεού (Α' Ιω. β 1), που έχει επίσης προσωπική ύπαρξη και δεν είναι απρόσωπη δύναμη η σοφία (πρβλ. Α' Κορ. α' 24). Με το να πει άλλον, δείχνει τη διαφορά του προσώπου, ενώ με το να πει Παράκλητον δείχνει την συγγένεια της ουσίας (Χρυσόστ.). Δεν είναι δυνα-τόν να είναι η απρόσωπη δύναμη του Πατρός, γιατί πέμ-πεται στο όνομα του Υιού (Ιω. ιδ' 26) και ονομάζεται και Πνεύμα Χριστού (Ρωμ. η' 9. Α' Πέτρ. α' 11).

Στην Αγία Γραφή διακρίνεται κατηγορηματικά το Άγιο Πνεύμα από τη δύναμη του Θεού. Ας αναφέρουμε ένα από τα πολλά εδάφια: Σαν υπηρέται του Θεού συσταίνουμε τους εαυτούς μας σε όλα... με αγνότητα, σύνεσιν, μακροθυμίαν και καλωσύνην, με Πνεύμα Άγιον, με αγάπην ανυπόκριτον, με το κήρυγμα της αληθείας και με δύναμιν Θεού (Β' Κορ. στ' 4-7). Άλλο λοιπόν Πνεύμα Άγιον και άλλο δύναμις Θεού (πρβλ. και Μιχ. γ' 8. Πράξ. ι'38.Α'Κορ. β'4. Ρωμ ιε' 13. Α'Θεσ. α'5). Αλλά και αν ακόμη χαρακτηρίσουμε το Άγιο Πνεύμα δύνα-μη του Θεού (πρθλ. Κριταί ια' 29, ιδ' 6. Ης. ια' 2), τότε, εάν πράγματι δεν πρόκειται για τη θεία ενέργεια, πρέπει να το εκλάβουμε ως δύναμη ενυπόστατη, όπως ακριβώς και τον Υιό, ο οποίος χαρακτηρίζεται δύναμις του Θεού (Α' Κορ. α' 12).

Εάν το Πνεύμα το Άγιο ήταν μόνο ενέργεια, όχι και πρόσωπο, τότε πρέπει να συμπεράνουμε πως τίθεται σε ε-νέργεια, δεν θέτει κάτι άλλο σε

ενέργεια. Και φυσικά θα παύσει να υπάρχει μόλις τελειώσει την αποστολή του.

Όμως το Πνεύμα το Άγιο ακούει (Ιω. ιστ’ 13), λαλεί (Ιεζ. ια’ 5. Ματθ. ι’ 20. Ιω. ιστ’ 13. Πράξ. α’16,η’ 29, κα’ 11, κη’25), μαρτυρεί (Ιω. ιε’26. Πράξ. ε’ 32 η’23. Ρωμ. η ‘ 16. Έβρ. θ’8,ι’ 15), αναγγέλλει (Ιω. ιστ’ 13-15), διδάσκει (Ίεζ. ια’5. Ιω. ιδ’26. Αουκ. ιβ’ 12), έρευνα (Α ‘ Κορ. β’ 10-11), αποκαλύπτει (Αουκ. β’ 26. Α’ Πέτρ. α’ 11), προφητεύει (Πράξ. α’ 16 κα’ 11), οδηγεί στην αλή-θεια (Ιω. ιστ’ 13). προτρέπει (Πράξ. Γ 19-20, ια’ 12), βοηθεί (Ρωμ. η ‘ 14. Γαλ. ε’ 18), ελέγχει (Ιω. ιστ’ 8), εμ-ποδίζει (Πράξ. ιστ’ 6), κρίνει (Πράξ. ιε’ 28), διατάσσει (Πράξ. η 29, ιγ’2), συνετίζει (Νεεμ. θ’20).

Το άγιο Πνεύμα έχει ακόμη προσωπική βούληση (Ης. ια’ 2. Α’ Κορ. ιβ’ 11) και προσωπικό συναίσθημα. Μια απρόσωπη δύναμη δε μπορεί ποτέ να συνοδεύεται από προσωπική θέληση, δεν αγαπά ποτέ, ούτε λυπείται, δεν έχει συναίσθημα. Όμως το Άγιο Πνεύμα αγαπά (Ρωμ. ιε’ 30), λυπείται (Εφεσ. δ’ 30. Ρωμ. η ’26), επιποθεί (Ιάκ. δ’ 5), παρηγορεί (Πράξ. θ’ 31), παροργίζεται (Ης.ξγ’ 10, Μιχ.β’7).

Το Άγιο Πνεύμα έχει αυτοσυνειδησία· έχει συναί-σθηση της ύπαρξής Του και μπορεί να πει: Εγώ απέ-στειλα αυτούς (Πράξ. ι’ 20)· ξεχωρίσατε μου τον Βαρνάβαν και τον Παύλον (Πράξ. ιγ’ 2).

Έτσι το Άγιο Πνεύμα έχει προσωπική υπόσταση, είναι πρόσωπο και γι’ αυτό το λόγο η θεία του ενέργεια φθάνει σε μας και ζεσταίνει την ύπαρξή μας, μας ανυψώ-νει στη θεία αγάπη, που είναι η προσωπική σχέση του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος.

Όποιος πει λόγον εναντίον του Υιού του άνθρωπου, θα συγχωρηθεί· γι’ αυτόν υπάρχει το Πνεύμα το Άγιο, που μπορεί με τη δική μας μετάνοια να μας οδηγήσει και πάλι στο Χριστό με τα ιερά μυστήρια της Εκκλησίας. Άλλ’ εκείνος που θα βλασφημήσει κατά του Αγίου Πνεύματος, δεν θα συγχωρηθεί (Λουκ. ιβ’ 10. Πρβλ. Εβρ. Γ 29)· θα μείνει μόνος, ορφανός χωρίς το Άγιο Πνεύμα (πρβλ. Ιω. ιδ’ 18) και μόνος του ο άνθρωπος δεν μπορεί να σωθεί.

Το Άγιο Πνεύμα είναι η μοναδική μας ελπίδα, είναι ζωής χορηγός· μεταδίδει σε μας τη δική Του ζωή και κοινωνία με τον Πατέρα και τον Υιό, που είναι κοινωνία μεταξύ προσώπων. Έτσι ο άνθρωπος καταξιώνεται, γιατί η ζωή του γίνεται εικόνα της ζωής του Θεού, δηλαδή α-γάπη (πρβλ. Γέν. α’ 26).

Υπάρχει λοιπόν ελπίδα για τον άνθρωπο, γιατί το Άγιο Πνεύμα βρίσκεται σε δράση και είναι πρόσωπο˙ δια-θέτει αυτοσυνείδηση, προσωπική βούληση και προ παν-τός αγάπη. Είναι πάντοτε ενωμένο με τον Πατέρα και τον Υιό σε κοινωνία πλήρους

αγάπης, χωρίς σύγχυση, χωρίς εξουθένωση της προσωπικότητος· αυτό αποτελεί την εγ-γύηση της δικής μας σωτηρίας.

δ) Ομοούσιο και Ομόθρονο

Γιατί είναι απαραίτητη για τη σωτηρία μας η πίστη ότι το Άγιο Πνεύμα είναι ομούσιο προς τον Πατέρα και τον Υιό;

Το Άγιο Πνεύμα χορηγεί σε μας τα πάντα, όλα τα χα-ρίσματα του Θεού (πρβλ. Α’ Κορ. ιβ’ 3-11), που αποβλέ-πουν φυσικά στο να κάνουν δικό μας κτήμα το δώρο του Θεού: το Σώμα του Χριστού (πρβλ. και Εφεσ. β’ 19-22, δ’ 11-16).

Εάν το Άγιο Πνεύμα είναι κατώτερο και διαφορετι-κής ουσίας από τον Θεό Πατέρα, η ελπίδα και η παρηγο-ριά δεν προέρχονται από τον ίδιο τον Θεό, αλλά από κα-τώτερο ον και επομένως δε μπορούμε μέσω αυτού να οδη-γηθούμε σε αληθινή κοινωνία με τον Θεό. Γι’ αυτό είναι απαραίτητο να δώσουμε απάντηση στο βασικό ερώτημα, αν η ουσία του Αγίου Πνεύματος είναι κτιστή ή άκτιστη, αν δηλαδή το Άγιο Πνεύμα είναι ομοούσιον προς τον Πατέρα.

Οι απόστολοι έπρεπε ν’ αφήσουν κάθε δυσπιστία ως προς την ταυτότητα του Χριστού. Έπρεπε δηλαδή πρώτα να πεισθούν για το πιο καταπληκτικό γεγονός της σωτη-ρίας μας, για το ότι πράγματι ο Χριστός είναι Κύριος (Ρωμ. ν’ 9), ο Κύριος και ο Θεός (πρβλ. Ψαλμ. ξζ’ 19 σε συσχετισμό με το Εφεσ. δ’ 7-11. Ιω. κ’ 28). Μόνο τότε μπορούσαν να δεχθούν και την εκπλήρωση της υπόσχε-σής Του (Ιω. ιστ’ 7-14) και να διακηρύξουν την Θεότητα του Αγίου Πνεύματος.

Έτσι ο απόστολος διακηρύττει: Είναι δε διαιρέσεις χαρισμάτων, αλλά το Πνεύμα είναι το ίδιο, υπάρχουν και ποικιλίαι διακονιών, ο Κύριος όμως είναι ο αυτός· υπάρ-χουν και διάφορα είδη ενεργειών, άλλ’ ο Θεός είναι ο ί-διος, ο ενεργών τα πάντα εν πάσι (Α’ Κορ. ιβ’ 4-6). Αν τα πάντα ενεργεί το εν και το αυτό Πνεύμα, τότε το Άγιο Πνεύμα είναι ο Θεός, ο ενεργών τα πάντα εν πάσι.

Εδώ δεν πρόκειται για σύγχυση των θείων προσώ-πων, για άλλο Θεό. Πρόκειται για τα ονόματα Θεός και Κύριος, που είναι κοινά και στα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδος, γιατί μετέχουν στην κοινή θεία ουσία, η οποία μεταδίδεται από τον Πατέρα στον Υιό με τη γέννη-ση και στο Άγιο Πνεύμα με την προαιώνια εκπόρευση. Γι’ αυτό πιστεύουμε πως και τα τρία θεία πρόσωπα είναι ομοούσια.

Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουμε εξετάζοντας την ομολογία της αναγέννησης, δηλαδή το βάπτισμα εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύ-ματος (Ματθ. κη’ 19), όπως υπογραμμίζουν οι πατέρες της Εκκλησίας (Α’ Τιμ. γ’ 15). Γιατί βάπτισμα και πίστη συμβαδίζουν βαπτιζόμαστε εις το όνομα του Θεού

στο οποίον πιστεύουμε· και το κοινό όνομα του Θεού στο οποίο βαπτιζόμεθα δεν ανήκει μόνο εις τον Πατέρα και εις τον Υιό, αλλά και εις το Άγιο Πνεύμα.

Ώστε το να μην αποδίδει κανείς τιμή εις ένα εκ των τριών ή να τα χωρίζει, είναι ατίμωση της ομολογίας δη-λαδή της αναγέννησης άφ' ενός και της Θεότητας άφ' ετέρου, της θέωσης άφ' ενός και της ελπίδας άφ' ετέρου (Γρηγ. Θεολ.).

Βλέπετε τι μας χαρίζει το Πνεύμα, όταν το θεωρούμε ως Θεόν και τι χάνομε, όταν το στερούμε από την θεότη-τα. Διότι παραλείπω να αναφέρω τον φόβο και την οργή, η οποία απειλεί όχι εκείνους οι οποίοι το τιμούν, αλλά ε-κείνους οι οποίοι του αποστερούν την τιμή. Δεν είναι λοιπόν δυνατόν το Άγιον Πνεύμα να είναι άλλης φύ-σεως ή άλλος θεός η κτίσμα˙ σ' Αυτό ανήκει το κοινό όνομα του Τριαδικού Θεού (Ματθ. κη' 19).

Αλλά η θεία φύση του Αγίου Πνεύματος φαίνεται και από το γεγονός ότι ερευνά τα πάντα, και τα βάθη του Θεού, τα οποία ουδείς οίδεν ει μη το Πνεύμα του Θεού (Α' Κορ. θ' 10-11). Πώς λοιπόν Αυτό που γνωρίζει τα απόρρητα του Θεού, δύναται να είναι ξένον και άλλότριον του Θεού;· και αν η Γραφή λέγει πως ο Θεός δια του Πνεύματος κατοικεί μέσα μας, δεν είναι φανερά ασέ-βεια να λέγει κανείς ότι αυτό το Πνεύμα δεν μετέχει της Θεότητος; (Μ. Βασιλ., πρβλ. Α' Κορ. γ' 16, στ' 19. Εφεσ. θ'22).

Δίκαια η Εκκλησία μας διακηρύσσει το Πνεύμα το Άγιο ως ομοούσιο και ομόθρονο, δηλαδή της αυτής ου-σίας και της ίδιας τιμής με τα άλλα δύο πρόσωπα της Α-γίας Τριάδος (πρβλ. Β' Βασιλ. κγ' 2-3. Ψαλμ. ρλη' 7. Άγγ. β'4-5. Ης. μη' 16, ξγ' 14. Ιω. ε'24. Πράξ. ι'20).

ε) Κύριος και Θεός

Υπάρχουν σαφείς αποδείξεις στην αγία Γραφή, που να φανερώνουν πως όντως ο Παράκλητος φέρει τα κοινά ονόματα του Θεού, Κύριος και Θεός;

Ο ψαλμωδός δοξολογεί τον Κύριο (Γιαχβέ) διότι Θεός μέγας είναι ο Κύριος και βασιλεύς μέγας σε όλη τη γη· στα χέρια Του βρίσκονται τα πέρατα της γης˙ και τα ύψη των βουνών είναι δικά Του˙διότι δική Του είναι η θάλασσα και Αυτός την εδημιούργησε, και την ξηρά τα χέρια Του την έπλασαν. Δεύτε προσκυνήσωμεν και προσπέσωμεν Αυτώ και ας κλαύσωμεν ενώπιον του Κυρίου που μας έπλασε, διότι Αυτός είναι ο Θεός μας και εμείς λαός της βοσκής Του και πρόβατα χειρός Του. Σήμερον, εάν ακούσετε την φωνήν Του, μη σκληρύνετε τας καρδίας σας, όπως κατά την ανταρσία (παραπικρασμός), την ημέρα της δοκιμασίας εις την έρημον, όπου επείρασάν με οι πατέρες υμών... (Ψαλμ. 94, 3-9). Ο απόστολος αναφέρεται στον ψαλμό αυτό και υπογραμμίζει πως ο Κύριος (Γιαχβέ), ο οποίος ομιλεί εδώ

εί-ναι το Πνεύμα το Άγιον (Εβρ. γ’ 7-9. Πρβλ. Πράξ. ζ’ 51).

Στο ίδιο συμπέρασμα θα καταλήξουμε, εάν συγκρί-νουμε το εδάφιο Ης. στ’ 1-10 με το Πράξ. κη’ 25-27 Καλώς το Άγιον Πνεύμα ελάλησε δια Ησαΐου του προφήτου προς τους πατέρας ημών.... Ας δούμε ακόμη μια προφητεία του Ιερεμία:

Ιδού έρχονται ημέραι, λέγει Κύριος (Γιαχβέ), και θά συνάψω με τον οίκο Ισραήλ και τον οίκο Ιούδα διαθήκη νέαν...θα δώσω οπωσδήποτε νόμους στην διάνοιά των και θα τους χαράξω στην καρδιάν τους· και έσομαι αυτοίς εις Θεόν και θα είμαι σ’ αυτούς Θεός, και αυτοί θα μού γίνουν λαός... και δεν θα θυμηθώ πλέον τις αμαρτίες των (Ιερεμ. λη’ 31-34· Εβραϊκό κείμενο: λα ‘ 31-34).

Και αυτό το εδάφιο ο απόστολος το αναφέρει στο Άγιο Πνεύμα· Αυτό είναι ο Κύριος (Γιαχβέ) και ο Θεός της Παλαιάς Διαθήκης (Εβρ. Γ 15-17). Την ίδια μαρτυρία βλέπουμε στον προφήτη Ιεζεκιήλ: Και ήλθεν έπ’ εμέ Πνεύμα και με έστησεν εις τα πόδια μου, και μού ελάλησε και μού είπε: – Είσελθε και κλείσου εις την οικία σου, και όταν θα σού ομιλήσω, θα ανοίξω το στόμα σου και θα πεις προς αυτούς· τάδε λέγει Κύριος (Γιαχβέ)· όποιος θέλει να ακούσει, ας ακούσει και όποιος θέλει να απειθήσει, ας απειθήσει, διότι είσθε λαός που με εξοργίζει (Ιεζ. γ’ 24-27. Πρβλ. Ψαλμ. ρθ’ 1-5. Ης. μη’ 16, νθ’ 15-20 κατά το εβραϊκό κείμενο).

Αυτά τα εδάφια φανερώνουν πως τα ονόματα, που αναφέρονται στην κοινή θεία φύση (Κύριος, Θεός) ανή-κουν και στο Άγιο Πνεύμα. Η αλήθεια αυτή υπάρχει ή-δη στην Παλαιά Διαθήκη και φανερώνεται στο φως της Καινής Διαθήκης (Ιω. ιστ’ 13).

Για τους αποστόλους και τους μαθητές του Χριστού δεν υπήρχε αμφιβολία σχετικά με τη Θεότητα του Αγίου Πνεύματος (Πράξ. ε’ 3-4, 9, ιγ’ 2. Α’ Κορ. γ’ 16, ε’ 3-4, ιβ’4-11. Β’ Κορ. γ’ 17-18, Εφεσ. β’22, Β’ Θεσ. γ’5).

Γι’ αυτόν που εμπιστεύεται στη θεία αποκάλυψη και όχι στις δικές του δυνατότητες και προϋποθέσεις, το Πνεύμα το Άγιο είναι κοινωνό της μιας Θείας ουσίας που μεταδίδεται εις Αυτό προαιωνίως από τον Πατέρα με την εκπόρευση (Ιω. ιδ’ 26, ιε’ 26). Γι’ αυτό και ονομάζε-ται Κύριος και Θεός.

στ) Οι μειωτικές εκφράσεις

Τα τρία πρόσωπα της Αγίας Τριάδος ενούνται σε μία θεότητα με βάση την μία ουσία και διακρίνονται με βάση τον τρόπο με τον οποίο η κοινή ουσία μεταδίδεται προαι-ώνιος από τον Πατέρα, που είναι η μόνη αιτία και πηγή της Θεότητος, στον Υιό (γέννηση) και στο Άγιο Πνεύμα (εκπόρευση).

Στην αγία Γραφή υπάρχουν εδάφια που αναφέρονται στη μία φύση του Πατρός και

του Υιού και του Αγίου Πνεύματος (ομοούσιο) και επομένως στη μία Θεότητα· άλλα εδάφια αναφέρονται στη Θεότητα του καθενός προ-σώπου της Αγίας Τριάδος· άλλα τέλος αναφέρονται στην πρώτη αιτία, ώστε να δηλώνεται ο Πατήρ του Υι-ού και η πηγή της εκπόρευσης του Αγίου Πνεύματος.

Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ολόκληρη η αλή-θεια περί Θεού: ενότης ουσίας, διάκριση υποστάσεων εις Θεός, τρία πρόσωπα. Έτσι δεν κινδυνεύουμε να πέσουμε στην πολυθεΐα, με το να εισάγομε διάκριση στην ουσία ούτε στην αίρεση του Σαβαλλίου, με το να συγχέομε τα πρόσωπα ή στον αρειανισμό, με το να διαχωρίζουμε τις φύσεις.

Μ’ αυτή τη βάση ο ορθόδοξος χριστιανός δεν κινδυ-νεύει να παρερμηνεύσει τις φράσεις της αγίας Γραφής που αναφέρονται στο Άγιο Πνεύμα:

Ο Πατήρ ο εξ ουρανού δώσει Πνεύμα αγαθόν τοις αιτούσιν αυτόν (Λουκ. ια’ 13)’ αποστέλλω την επαγγελίαν του Πατρός μου (Λουκ. κδ’ 49) και ώφθησαν αυτοίς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ωσεί πυρός (Πράξ. θ’ 3). Επίσης γίνεται λόγος για χαρίσματα (Α’ Κορ. ιβ’ 30), δωρεάς (Πράξ. η’ 20) καθώς και για εμφύσημα, με το οποίο μετεδόθη το Πνεύμα το Άγιο (Ιω. κ’ 22) ή και για μεσιτεία του Αγίου Πνεύματος (Ρωμ. η’ 26).

Αυτές οι εκφράσεις πρέπει να αναφερθούν στην πρώτη αιτία ώστε να δηλώνεται η Πηγή της εκπόρευ-σης του Αγίου Πνεύματος και να ασφαλίζεται η ορθόδο-ξη πίστη, με την υπογράμμιση της μιας αιτίας και πηγής στην Τριαδική Θεότητα και όχι πολλών, πράγμα που θα οδηγούσε στην πολυθεΐα. Οι εκφράσεις αυτές δεν είναι μειωτικές για το Άγιο Πνεύμα.

ζ) Το έργο του Αγίου Πνεύματος

Ποιο είναι το έργο του Παρακλήτου μέσα στη δη-μιουργία και την αναδημιουργία του κόσμου;

Στην πρώτη δημιουργία το Άγιο Πνεύμα επεφέρετο επάνω του ύδατος (Γέν. α’ 2), πράγμα που σημαίνει συνέθαλπε και εζωογόνει τη φύση του νερού, όπως το πτηνό κλωσσά τα αυγά του, δηλαδή ετοίμαζε τη φύση του νερού για να βγάλει ζωή (Εφραίμ ο Σύρος. Πρβλ. Ψαλμ. λβ’6. Ιώβ λγ’4).

Αλλά εν Αγίω Πνεύματι συντελείται και ολόκλη-ρη η αναδημιουργία και ανακαίνιση του ανθρώπου και ολοκλήρου της κτίσεως (πρβλ. Ψαλμ. ργ’ 30)· το Άγιο Πνεύμα πεπλήρωκε την οικουμένην, συνέχει τα πάν-τα και έχει γνώσιν φωνής (Σοφ. Σολ. α’ 7. Πρβλ. ιβ’1. Πράξ. θ’2).Ποια είναι τα δώρα του Θεού μετά από την εκλεκτή προσφορά που πραγματοποίησε ο Χριστός με την ανάλη-ψή Του;

Το δώρο αυτό της ανθρωπότητας, δηλαδή το Σώμα του Χριστού, δεν το κράτησε ο Θεός, αλλά το αντιπροσφέρει σε μας με την παρουσία του Αγίου Πνεύματος (πρβλ. Ταλμ. ξζ’ 19. Έφεσ. δ’ 8):

Και αυτός έδωκε άλλους μεν αποστόλους, άλλους προφήτας, άλλους ευαγγελιστάς, άλλους ποιμένας και δι-δασκάλους, με σκοπό τον καταρτισμό των αγίων, δια έρ-γον διακονίας, εις οικοδομήν του σώματος του Χριστού μέχρι να φθάσωμε όλοι εις την ενότητα της πίστεως και της πλήρους γνώσεως του Υιού του Θεού, εις άνδρα τέλειον, εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χρι-στού (Εφεσ. δ’ 11-13).

Κεντρικός λοιπόν σκοπός του Αγίου Πνεύματος εί-ναι να μας εγκεντρίσει με το άγιο βάπτισμα στο Σώμα του Χριστού (Ρωμ. ια’ 19-24. Α’ Κορ. ιβ’ 3,13. Εφεσ. β’ 18, δ’ 4), να προσφέρει δηλαδή σε μας το μεγάλο δώρο του Θεού, να μας χαρίζει με τη θεία Κοινωνία τη ζωή του Χριστού (Ιω. στ’ 53). Γι’ αυτό και η Εκκλησία (Α’ Τιμ. γ’ 15) εύχεται στον Θεό Πατέρα:

Κατάπεμψον το Πνεύμα σου το Άγιον εφ’ ημάς και επί τα προκείμενα δώρα ταύτα. Και ποίησον τον μεν άρτον τουτον τίμιον Σώμα του Χριστού Σου, το δε εν τω ποτηρίω τούτω τίμιον Αίμα του Χριστού Σου-μεταβολών τω Πνεύματί Σου τω Αγίω (επίκληση θ. λει-τουργίας).

Το τίμιο Σώμα και το τίμιο Αίμα του Χριστού· αυτά είναι τα μεγάλα δώρα που μας έστειλε ο Θεός μετά την α-νάληψη του Κυρίου· αυτά μας εξασφαλίζει η παρουσία του Παρακλήτου στην Εκκλησία. Το Άγιο Πνεύμα δια-νέμει στους πιστούς κάθε χάρισμα (Α’ Κορ. ιθ’ 4-11. Εφεσ. δ’ 4-13) και συγκροτεί ολόκληρο το θεσμό της Εκ-κλησίας (πρβλ. Α’ Κορ. ιθ’ 27, ιδ’ 4).

Την αλήθεια αυτή εκφράζει και το γνωστό στιχηρό από τον εσπερινό της Κυριακής της πεντηκοστής:

Πάντα χορηγεί το Πνεύμα το Άγιον, βρύει προφητείας, ιερέας τέλειοι,

αγράμματους σοφίαν εδίδαξεν, αλιείς θεολόγους ανέδειξεν,

όλον συγκροτεί τον θεσμόν της Εκκλησίας.

Ομοούσιε και ομόθρονε τω Πατρί και τω Υιώ,

Παράκλητε, δόξα Σοι (πρβλ. Α’ Κορ. ιβ’ 4-11).

Με άλλα λόγια, το Άγιο Πνεύμα ενεργοποιεί για μας όλα τα αποτελέσματα του έργου του Ιησού Χριστού κά-νει δικά μας όλα τα δώρα, όλα τα χαρίσματα που εδωρήθηκαν στην ανθρώπινη φύση του Χριστού και έτσι μας μεταφέρει στο ύψος της δόξης του Τριαδικού Θεού (Φιλιπ. θ’ 9-11, γ’20-21).

η) Πνεύμα υιοθεσίας

Το Άγιο Πνεύμα μας οδηγεί σε νέα σχέση με τον Τριαδικό Θεό, στην υιοθεσία. Ποιος όμως είναι ο δρόμος και ποιες οι συνέπειες;

Εάν ένας δεν έχει Πνεύμα Χριστού, αυτός δεν είναι δικός Του. Εάν όμως ο Χριστός είναι μέσα σας, τότε το σώμα σας είναι νεκρόν δια την αμαρτία, αλλά το Πνεύμα σας είναι ζωή ένεκα της δικαίωσης σας. Εάν το Πνεύμα Εκείνου, ο οποίος ανέστησε τον Ιησούν εκ νεκρών, θα δώσει ζωήν και εις τα θνητά σώματα σας δια του Πνεύμα-τος Του, που κατοικεί μέσα σας... Διότι όσοι οδηγούνται από το Πνεύμα του Θεού, αυτοί είναι υιοί του Θεού. Δεν ελάβατε πνεύμα δουλείας, που να σάς φέρει πάλιν εις κατάστασιν φόβου, άλλ’ ελάβατε Πνεύμα υιοθεσίας δια του οποίου κράζομεν Αββά, Πατέρα. Αυτό το Πνεύμα μαρτυρεί μαζί με το Πνεύμα μας ότι είμεθα παιδιά του Θεού. Εάν δε είμεθα παιδιά του, τότε είμεθα και κληρο-νόμοι- κληρονόμοι μεν του Θεού, συγκληρονόμοι δε του Χριστού, εάν βέβαια πάσχομε μαζί Του, δια να δοξασθούμε επίσης μαζί Του (Ρωμ. η’ 9-17).

Το Άγιο Πνεύμα είναι πάντοτε ενωμένο μετά του Πα-τρός και του Υιού σε μία θεία φύση με μία θέληση και μία ενέργεια (πρβλ. Ματθ. κη ‘ 19. Ιω. ιδ’26, ιε 26, ιστ’ 12-15. Α ‘ Κορ. β’ 10-11,ιβ’3, Β’ Κορ. γ 13. Α Πέτρ. α’ 1-2). Έτσι η σωτηρία του ανθρώπου είναι καρπός της κοι-νής αυτής θέλησης και ενέργειας του Τριαδικού Θεού.

Με τη χάρη του Άγιου Πνεύματος (πρβλ. Α’ Κορ. ιβ’ 3) ο άνθρωπος οδηγείται δια του βαπτίσματος στην εν Χριστώ αναγέννηση (Ιω. γ’ 3-5. Γαλ. γ’ 27. Τίτ. 4-6) εγκεντρίζεται δηλαδή στο Σώμα του Χριστού (πρβλ. Ρωμ. ια’ 19-24). Με αυτόν τον τρόπο η δική μας ανθρώπι-νη φύση μεταβάλλεται στην ανθρώπινη φύση του Χριστού επειδή όμως Εκείνη είναι ενωμένη ασυγχύτως, αδιαιρέτως, ατρέπτως, αχωρίστως με τη θεία φύση στο ένα πρόσωπο του Χριστού, η σχέση του Υιού προς τον Πατέρα μεταφέρεται σε μας λόγω της ενσωμάτωσης μας στο Σώμα του

Χριστού γινόμαστε δηλαδή τέκνα Θεού (Ιω. α’ 12. Γαλ. γ’ 26. Α’ Ιω. γ’ 2).

Βέβαια δεν μπορούμε να γίνουμε φυσικοί υιοί του Θεού, να κληρονομήσουμε δηλαδή τη θεία φύση, την ο-ποία ο Πατήρ μεταδίδει προαιωνίως στον Υιό (γέννησις) και στο Άγιο Πνεύμα (εκπόρευσις). Γινόμαστε όμως συγκληρονόμοι της ανθρώπινης φύσης του Χριστού (Ρωμ. η’ 17).

Η σχέση του Υιού προς τον Πατέρα δεν είναι μόνο σχέση ουσίας, ενότητας θέλησης και ενέργειας, αλλά και κοινωνία αγάπης (πρβλ. Ρωμ. ε’ 5, ιε’ 30. Β’ Τιμ. α’ 7. Α’ Ιω. δ’ 8, 16). Αυτής λοιπόν της αγάπης γίνεται συγκλη-ρονόμος ο άνθρωπος. Διότι όταν μετέχωμε του Αγίου Πνεύματος, έχομεν την χάρη του Υιού και δι’ Αυτού την αγάπην του Πατρός (Μ. Αθαν.).

Με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος οδηγούμεθα στον Χριστό (Α’ Κορ. ιβ’ 3). Εισερχόμαστε στο περιβάλλον της αγάπης του Χριστού, στη χαρά και στην ευφροσύ-νη αυτής της αιώνιας κοινωνίας (Παροιμ. η’ 30). Συναισθανόμαστε την αγάπη του Χριστού και την εγγύτητα του Πατρός, όπως ένα μικρό παιδί συναισθάνεται και χαίρεται την εγγύτητα του Πατέρα του (Ιω. ιδ’ 23./ί’ Κορ. ιγ’ 16, στ’ 19. Α’ Ιω. β’24).

Όταν το Άγιο Πνεύμα ενώνεται με το δικό μας εγώ, δεν το εξουδετερώνει· όμως το Άγιο Πνεύμα είναι Εκείνο δια του οποίου κράζομε: Αββά ο Πατήρ (Ρωμ. η 15. Γαλ. δ’ 6). Αυτή η κραυγή είναι βασικά κραυγή του Αγίου Πνεύματος· όμως είναι και δική μας κραυγή, γιατί η παρουσία του Αγίου Πνεύματος δεν καταστρέφει τη δική μας προσωπικότητα, ούτε εξουδετερώνει το εγώ μας. Το Άγιο Πνεύμα δεν αντικαθιστά τη δική μας θέληση· ομιλεί μέσα μας και μας παρακινεί να κάνουμε και μείς το ίδιο. Αλλά πάντοτε έχουμε τη δυνατότητα να αρνηθούμε τη συνεργασία. Έτσι το Άγιο Πνεύμα συμμαρτυρεί όχι χωρίς το δικό μας πνεύμα, αλλά μαζί μ’ αυτό, ότι είμεθα τέκνα Θεού (Ρωμ. η’ 16).

Είναι η άκτιστη θεία ενέργεια, η χάρη του Αγίου Πνεύματος, που μας διοικεί (Ρωμ. η’ 14), με αποτέλε-σμα να αισθανόμαστε την παρουσία του θείου προσώπου, να μεταβαίνουμε δηλαδή και πέρα από μια απλή αίσθηση της θείας χάρης: να κοινωνούμε μέσω αυτής με το ίδιο το πρόσωπο του Υιού και του Αγίου Πνεύματος σε μία κοι-νωνία χάρης και αγάπης, μέσω της προσωπικής αγάπης του Υιού, που με την ενανθρώπισή Του άνοιξε την πόρτα της αγάπης του Θεού Πατρός.

Αυτή η νέα σχέση αγάπης που δημιουργείται με την ένωσή μας στο Σώμα του Χριστού με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος έχει βέβαια μεγάλες συνέπειες για την καθη-μερινή μας ζωή:

Εάν όμως ο Χριστός είναι μέσα σας, τότε το σώμα σας είναι νεκρό δια την

αμαρτία, αλλά το πνεύμα σας εί-ναι ζωή ένεκα της δικαιώσεώς σας… Άρα λοιπόν, αδελ-φοί, είμεθα χρεώσται όχι εις την σάρκα, δια να ζώμεν υπό την εξουσίαν της σαρκός, διότι εάν ζήτε κατά σάρκα, τό-τε θα πεθάνετε, αλλά εάν δια του Πνεύματος θανατώνετε τας πράξεις του σώματος, τότε θα ζήσετε. Επειδή όσοι οδηγούνται από το Πνεύμα του Θεού, αυτοί είναι υιοί Θεού (Ρωμ. η’ 10-14).

Αυτός είναι λοιπόν ο δρόμος προς την υιοθεσία και αυτές οι συνέπειες της για τον άνθρωπο.

θ) Πνευματική αναγέννηση

Με την παρουσία του Αγίου Πνεύματος τα πάντα γί-νονται νέα. Μια καθολική αναγέννηση συμβαίνει στον άνθρωπο, αφού ο νους του, η καρδιά του, τα πάντα ανυ-ψώνονται και λειτουργούν καθαρότερα.

Οι απόστολοι δεν είχαν από την αρχή το Άγιο Πνεύ-μα γι’ αυτό δεν μπορούσαν να δουν με καθαρότητα τον Χριστό, να τον αναγνωρίσουν αληθινά. Αποτέλεσμα ή-ταν να τον εγκαταλείψουν κατά το πάθος Του (Ματθ. κστ’ 56). Ούτε και τις προειδοποιήσεις Του μπόρεσαν να κατανοήσουν, πως βαδίζει σταθερά προς το πάθος και την ανάσταση (Ματθ. ιστ’21, ιζ’22-23. κ’ 18-19. Μάρκ. η’ 31, θ’ 31, ι’ 33-34. Λουκ. θ’22,44, ιη’ 31-33. Ιω. γ’ 14-15): Η σημασία των λόγων του Ιησού ήταν γι’ αυτούς κρυμμένη, δεν εννοούσαν τι έλεγε (Ιω. ιδ’ 14, 26, ιε’267, Λουκ. κδ’ 48. Πράξ. α’ 8).

Όταν όμως οι μαθητές επλήσθησαν από Πνεύμα Άγιον, τότε το Πνεύμα τους έγινε καινούργιο, γιατί ενώθη-κε με το Πνεύμα το Άγιο, κι άρχισαν να κηρύττουν την εν Χριστώ σωτηρία με δύναμη (Πράξ. β’ 1-41. Πρβλ. Ιωήλ γ’ 1-5) κι έτσι εκπληρώθηκε πλήρως η προφητεία:

Θα δώσω σε σάς νέαν καρδίαν, καινούργιο πνεύμα…

θα δώσω το Πνεύμα μου σε σάς και θα σάς κάμω να βαδίζετε σύμφωνα

με τας εντολάς μου, να φυλάξετε και να τηρήσετε τα προστάγματα μου

(Ιεζ. λστ’ 26-27).

Το Πνεύμα το Άγιο δεν οδηγεί απλώς στην κατανόη-ση των λόγων του Χριστού (Ιω. ιε’ 26, ιστ’ 13-14), αλλά στον ίδιο τον Χριστό (Α ‘ Κορ. ιβ’ 3, 11-18), και την αλη-θινή ζωή (Ιω. ιδ’ 6), μέσω των ιερών μυστηρίων της Εκ-κλησίας και ιδιαίτερα του βαπτίσματος, που πραγματο-ποιεί την πνευματική μας γέννηση (Ιω. γ’3-5. Α ‘ Ιω. ιβ’ 13. Γαλ. δ’26-27. Τι’τ. γ’4-6), και της θείας ευχαριστίας (Ιω. στ’ 53).

Όταν μιλάμε για πνευματική αναγέννηση, εννοούμε το ίδιο πράγμα με την υιοθεσία, μέσω της σχέσης μας με τον Ιησού Χριστό, που είναι αληθινός Υιός του Θεού του ζώντος. Η παρουσία του Πνεύματος μέσα μας εξα-σφαλίζει και την παρουσία του Χριστού κι έτσι γινόμα-στε ναός του Αγίου Πνεύματος (Α’ Κορ. στ’ 19), τό-πος κατοικίας του Θεού (πρβλ. Εφεσ. 6΄ 18-22), άνθρω-ποι πνευματικοί, όχι πλέον σαρκικοί.

Πνευματικός λοιπόν άνθρωπος είναι εκείνος που έλαβε το δώρο του Αγίου Πνεύματος και καθαρίστηκε από κάθε κηλίδα:

Βασιλεύ ουράνιε, παράκλητε, το Πνεύμα της αληθείας,

ο θησαυρός των αγαθών και ζωής χορηγός, ελθέ και σκήνωσον εν ημίν

και καθάρισον ημάς από πάσης κηλίδος, και σώσον, Αγαθέ, τας ψυχάς ημών.

Όπως τα λαμπερά και διαφανή σώματα, όταν πέσει επάνω τους κάποια ακτίνα, λάμπουν περισσότερο και αν-τανακλούν μεγαλύτερη λάμψη, έτσι και οι ψυχές που εί-ναι πνευματοφόρες και οι ίδιες γίνονται φωτεινές και αν-τανακλούν στους άλλους τη χάρη.

Εδώ οφείλεται η πρόγνωσις των μελλόντων, η κατανόησις των μυστηρίων, η γνώσις των απόκρυφων, η δια-νομή των χαρισμάτων, η ουράνιος ζωή, η μετά των αγγέ-λων συμβίωσις, η ατέλειωτος ευφροσύνη, η μετά του Θεού διαμονή, η ομοίωσις προς τον Θεόν, και το ανώτερον από όσα ημπορεί κανείς να επιθυμήσει, το να γίνει Θεός (Μ. Βασιλ.).

Και ο άγιος Σεραφείμ του Σαρώφ προσθέτει πως η χάρη αναπτύσσεται σε εκείνον που θα γίνει κατοικητήριο του Αγίου Πνεύματος και γίνεται ένα με την ουσία του, όπως το προζύμι με το ζυμάρι.

Αγίω Πνεύματι πάσα ψυχή ζωούται και καθάρσει υψούται, λαμπρύνεται τη Τριαδική Μονάδι, ιεροκρυφίως, δηλαδή κάθε ψυχή αποκτά με το Άγιο Πνεύμα ζωή, ανυ-ψώνεται με την κάθαρση και λαμπρύνεται μυστικά με την έλλαμψη του φωτός της Άγιας Τριάδος.

Με το Άγιο Πνεύμα, τα πάντα γίνονται στον άνθρωπο καινούργια. Τα δώρα που έλαβε η ανθρώπινη φύση του Χριστού γίνονται δικά μας δώρα ο άνθρωπος αναγεννάται ολόκληρος.

ι) Άκτιστη χάρη

Οι ορθόδοξοι πιστεύουμε πως άκτιστος δεν είναι μόνο ο Παράκλητος, το Πνεύμα το Άγιο, αλλά και η ενέργειά Του, η χάρη που φθάνει σε μας. Και πάλι εδώ δεν πρόκει-ται για θεωρητική απασχόληση˙ η θέση που θα πάρουμε στο θέμα αυτό άφορα τη σωτηρία μας.

Ο άνθρωπος δεν μπορεί να ενωθεί με τον Θεό κατά φύσιν· γίνεται κοινωνός μόνο της θείας ενέργειας του Θεού, της χάρης του Αγίου Πνεύματος. Όμως αυτό δεν σημαίνει πως στην Πεντηκοστή δεν ήταν παρόν προσω-πικώς το Πνεύμα το Άγιο ή δεν κατήλθε προσωπικώς για να μείνει στην Εκκλησία (Ιω. ιδ' 16). Άλλωστε η Θεότητα δεν προσδιορίζεται τοπικά, ο Θεός είναι πάντο-τε και πανταχού παρών και δεν έχει ανάγκη να κατέλ-θει.

Αυτό που μεταδόθηκε στους μαθητές δεν ήταν το πρόσωπο, αλλά η χάρη του Αγίου Πνεύματος. Αυτή η χάρη δεν ήταν κάτι που δημιούργησε ο Θεός εκείνη τη στιγμή, για να το προσφέρει, όπως κάποιος τεχνίτης δη-μιουργεί κάτι, για να το προσφέρει σε αγαπώμενο πρόσω-πο. Η θεία ενέργεια δεν προήρχετο έξω από την ουσία του Θεού, αλλά από μέσα, από την ίδια τη θεία ουσία, ή-ταν συνεπώς άκτιστη και αιώνια.

Επειδή ήταν άκτιστη και προήρχετο από την ίδια την ουσία του Θεού, η ένωση του ανθρώπου μέσω αυτής δεν ήταν ένωση με κάποιο κτίσμα, αλλά πραγματική κοι-νωνία με τον Θεό˙ όχι βέβαια κοινωνία ουσίας, αλλά κα-τά χάριν, δηλαδή με βάση τη θεία ενέργεια. Γι' αυτό λέ-με πως γινόμαστε υιοί του Θεού, όχι κατά φύση, αλλά κα-τά χάρη, με βάση την θεία ενέργεια του Θεού που είναι άκτιστη.

Η Ορθοδοξία εξασφαλίζει πραγματική κοινωνία με τον Θεό, απαλλαγμένη από κάθε πανθεϊστική και ινδουιστική αντίληψη. Σ' αυτή την πραγματική κοινωνία ο άνθρωπος διατηρεί το δικό του εγώ και έρχεται σε προ-σωπική σχέση με το Συ του Θεού χωρίς να συγχω-νεύεται με τη θεία ουσία ή και να συγχέεται με αυτήν χωρίς η ανθρώπινη φύση να μετατρέπεται σε θεία φύση. Ο άνθρωπος διατηρεί την προσωπικότητα του και χαίρε-ται την κοινωνία του Θεού.

Η διάκριση μεταξύ της ουσίας και των ενεργειών του Θεού αποκτά για τον ορθόδοξο χριστιανό σωτηριολογική σημασία. Με αυτόν τον τρόπο ξεχωρίζει την πίστη του από τις μη χριστιανικές θρησκείες- βεβαιώνεται πως ο Θεός σέβεται την προσωπικότητα του άνθρωπου και ταυτόχρονα τον αγαπά και γι' αυτό του δίνει τη δυνατότη-τα, εάν και ο άνθρωπος το θελήσει, να υψωθεί μέχρι το ε-πίπεδο της προσωπικής σχέσης και αληθινής κοινωνίας με τον Δημιουργό. Ακόμα και σ' αυτή την κοινωνία, παρ' όλον ότι ο άνθρωπος πυρακτούται και γίνεται ο ί-διος θεός, μένει αυτό που τώρα είναι, άνθρωπος, πλημμυ-ρισμένος από τη δόξα του

Θεού, δηλαδή από τη θεία χά-ρη.

Γι’ αυτό λέμε πως η πίστη μας στη διάκριση μεταξύ ουσίας και ενεργείας (χάρης) και στην άκτιστη χάρη του Θεού, έχει πρωταρχική σημασία για τη σωτηρία μας.

ια) Οι αρνητές του Αγίου Πνεύματος

Εάν η ορθή πίστη στο Άγιο Πνεύμα είναι απαραίτη-τη για τη σωτηρία μας (Ιω. η’ 32, ιστ’ 13. Πρβλ. Μάρκ. γ’ 29), είναι βασικό να γνωρίζουμε πως θα φθάσουμε στην πίστη αυτή.

Η αγία Γραφή μας πληροφορεί πως πρέπει γι’ αυτό να έχουμε τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος (Α’ Κορ. θ’ 4). Βέβαια το Πνεύμα όπου θέλει πνεί (Ιω. γ’ 8), δεν μπορούμε να του βάλουμε περιορισμούς (Α’ Κορ. ιβ’ 11). Αλλά δεν μπορούμε να φθάσουμε στο Άγιο Πνεύμα έξω και μακράν του Σώματος του Χριστού.

Για να έλθει κανείς στον Πατέρα πρέπει να τον υψώ-σει ο Υιός (Ιω. ιδ’ 6)· για να αναγνωρίσει κανείς τον Χριστόν ως Κύριον, πρέπει να έχει την συμπαράσταση του Αγίου Πνεύματος (Α’ Κορ. ιθ’ 3. Πρβλ. Ιω. ιε’ 26) Όμως το Άγιο Πνεύμα αποστέλλεται από τον Πατέρα στο όνομα του Χριστού (Ιω. ιδ’ 26). Ετσι δεν μπορεί να είναι ο στόχος μας η κατοχή του Αγίου Πνεύματος έξω και μακράν του Χριστού, έξω από το Σώμα του Χριστού, την Εκκλησία (Γαλ. γ’ 27. Α’ Κορ. ιθ’ 12-27. Εφεσ. ε’ 23).

Το Πνεύμα το Άγιο δε δρα ανεξάρτητα από τον Υιό, ούτε βέβαια ανεξάρτητα και από τον Πατέρα· μεταξύ των τριών προσώπων υπάρχει ενότητα θέλησης και ενότητα ενέργειας (πρβλ. Ιω. η ’28-29, ιστ’ 12-15, 23-24, 26-28. Α ‘ Κορ. β’ 4-6). Γι’ αυτό άλλωστε και το Άγιο Πνεύμα δεν χαρακτηρίζεται μόνο ως το Πνεύμα του Θεού (Ματθ. γ’ 16. Α΄ Κορ. θ’ 10-14), αλλά και Πνεύμα του Υιού (Γαλ. δ’ 6) ή ακόμη Πνεύμα του Χριστού (Ρωμ. η’ 9) και νους Χριστού (Α’ Κορ. β’ 16). Αν θέλουμε λοιπόν να φθάσουμε στην επίγνωση του Πνεύματος, πρέπει να επιθυμήσουμε την αγάπη του Χριστού και την ένωσή μας με το Σώμα Του, την Εκκλησία.

Κλείνοντας συνοψίζουμε πως με την Παρουσία του Αγίου Πνεύματος αποκαλύπτεται η αλήθεια για το πρό-σωπο του Χριστού και η σωτηρία που συντελέσθηκε, γί-νεται κτήμα του καθενός πιστού.

Η κάθοδος του Αγίου Πνεύματος την ημέρα της πεν-τηκοστής συνοδεύθηκε με το σημείο των γλωσσών, που ήταν σημείο για τους απίστους και σύμβολο της οικουμενικότητας του ευαγγελίου του Χριστού.

Για τους πιστούς δεν υπάρχει σήμερα αναγκαιότητα τέτοιου σημείου, που προξενεί

εντύπωση στα μάτια των απίστων τα πνευματικά χαρίσματα είναι για τους πι-στούς ανώτερα από τα θαύματα. Έτσι η συγχώρηση των αμαρτιών είναι μεγαλύτερο πράγμα από τη θεραπεία ενός παραλυτικού.

Το Άγιο Πνεύμα ήταν συνεργό στη δημιουργία του κόσμου και ολοκληρώνει την ανακαίνιση του. Εντάσσει και εγκεντρίζει τους πιστούς στο σώμα του Χριστού και τους καθιστά μετόχους της ζωής του Χριστού. Όλα τα αποτελέσματα του έργου του Χριστού ενεργοποιούν-ται για τον κάθε πιστό με την παρουσία του Αγίου Πνεύματος, με αποτέλεσμα ο κάθε πιστός να γίνεται τέ-κνο Θεού κατά χάρη και μέτοχος της αγάπης του Θεού προς τον μονογενή Του Υιό, τον ένσαρκο Λόγο.

Αυτή η αγάπη του Πατέρα δεν αναιρεί την ανθρώπινη θέληση, γιατί το Άγιο Πνεύμα, που μας παρακινεί μέσα μας να ανοίξουμε σ' αυτή τη Θεϊκή αγάπη, δε μας εκ-βιάζει και εμείς μπορούμε σε κάθε στιγμή να αρνηθούμε τη συνεργασία.

Το Άγιο Πνεύμα οδηγεί όχι απλώς στην κατανόηση των λόγων του Χριστού, αλλά στον ίδιο τον Χριστό, δρώντας με τα ιερά μυστήρια της Εκκλησίας μας. Με τα ιερά μυστήρια ο πιστός γίνεται τόπος κατοικίας του Θεού, πνευματικός άνθρωπος, που αντανακλά τη χάρη του Αγίου Πνεύματος γύρω του.

Το Πνεύμα του Θεού δεν είναι σαν το δικό μας πνεύ-μα˙ έχει ιδιαίτερη υπόσταση, δηλαδή προσωπική ύπαρ-ξη. Είναι Παράκλητος, όπως και ο Υιός και Λόγος του Θεού, δηλαδή της ίδιας ουσίας. Όμως είναι άλλος Πα-ράκλητος, δηλαδή διαφορετικό πρόσωπο, που πέμπε-ται δια του Ιησού Χριστού γι' αυτό και ονομάζεται Πνεύμα Χριστού. Είναι η δύναμη του Θεού, όμως όχι τυφλή δύναμη, αλλά ενυπόστατη. Γι' αυτό και δεν τίθε-ται σε ενέργεια, αλλά θέτει σε ενέργεια, όπως συμβαίνει με κάθε πρόσωπο· έχει βούληση, συναίσθημα (αγαπά, λυ-πάται, παρηγορεί), αυτοσυνειδησία. Επειδή είναι πρό-σωπο, η χάρη Του, δηλαδή η θεία Του ενέργεια που φθά-νει σε μας, μας χαρίζει την αγάπη του Θεού.

Χωρίς το Άγιο Πνεύμα, ο άνθρωπος μένει μόνος, χω-ρίς ελπίδα. Γιατί το Άγιο Πνεύμα είναι ζωής χορηγός, μεταδίδει την κοινωνία με τον Πατέρα και τον Υιό, εν-τάσσοντας τον πιστό στο Σώμα του Χριστού. Τα δώρα που μας χαρίζει το Άγιο Πνεύμα σ' αυτό αποβλέπουν: στην ένταξη μας στο σώμα του Χριστού, στη μετοχή μας στη ζωή του Χριστού.

Ο λόγος της Γραφής μας βεβαιώνει πως το Άγιο Πνεύμα είναι ομοούσιο και ομόθρονο του Πατρός και του Υιού και μέτοχο των κοινών θείων ονομάτων Κύριος και Θεός. Τυχόν μειωτικές εκφράσεις στην άγια Γραφή α-ναφέρονται σε σχέση με την πρώτη πηγή και αίτια από την οποία προαιώνια εκπορεύεται το Άγιο Πνεύμα.

Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται ολόκληρη η αλήθεια· δη-λαδή η ενότητα της ουσίας και η διάκριση των προσώ-πων, με αποτέλεσμα να αποφεύγεται η αίρεση, που απει-λεί τη σωτηρία του άνθρωπου.

Μέσα στην ενότητα του ενός Σώματος ο καθένας πι-στός συνεχίζει να είναι το συγκεκριμένο πρόσωπο· δεν απορροφάται από το όλον. Γι' αυτό και στη θεία λα-τρεία και στη μυστηριακή ζωή μνημονεύεται ο καθένας με το όνομα του. Έλαβε από το Άγιο Πνεύμα το δικό του χάρισμα και καλείται να το χρησιμοποιήσει όχι εγωιστι-κά, αλλά για την οικοδομή των άλλων μελών και για την αύξηση του όλου σώματος, μαζί με τη δική του, πνευματι-κή αύξηση εν Χριστώ.

Ο απόστολος Παύλος αναφέρει: στον καθένα δίδε-ται η φανέρωση του Πνεύματος για το συμφέρον στον ένα δίδεται δια του Πνεύματος λόγος σοφίας, στον άλλο λόγος γνώσεως κατά το αυτό πνεύμα, στον άλλον δε πίστις δια του αυτού πνεύματος· στον άλλο χαρίσματα θε-ραπείας δια του αυτού πνεύματος, στον άλλον ενεργήμα-τα δυνάμεων, στον άλλον προφητεία, στον άλλον δια-κρίσεις πνευμάτων, σε άλλον γένη γλωσσών, σε άλλον ερμηνεία γλωσσών. Όλα αυτά ενεργεί το ένα και το αυτό Πνεύμα, το οποίον τα διανέμει εις τον καθένα, όπως αυτό θέλει.

Όπως ακριβώς το σώμα είναι ένα, αλλά έχει πολλά μέλη, όλα δε τα μέλη του σώματος, αν και είναι πολλά, αποτελούν ένα σώμα έτσι και ο Χριστός. Διότι εις ένα Πνεύμα όλοι εμείς βαπτισθήκαμε και γίναμε ένα σώμα... Σεις είσθε σώμα Χριστού και μέλη εκ μέρους (Α' Κορ. ιβ'7-27).

Η θεία ενέργεια δεν έχει την πηγή της έξω από τη φύση του Αγίου Πνεύματος· είναι άκτιστη και εγγυάται την κατά χάρη κοινωνία με τον Θεό. Διακρίνεται από την Θεία Ουσία και μας προφυλάσσει από τον κίνδυνο της σύγχυσης και της εξουδετέρωσης της δικής μας προσω-πικότητας, αφού δεν είναι κοινωνία Ουσίας.

Τα δώρα του Πνεύματος δεν εξαναγκάζονται· προσ-φέρονται με βάση τη θεία βούληση (Ιω. γ' 8, Α' Κορ. ιβ' 11. 'Εβρ. β' 4), όχι με ανθρώπινες μεθοδεύσεις. Αν τα χαρίσματα αυτά ήσαν αποτέλεσμα ανθρώπινης προσπά-θειας, θα ήσαν κτιστής τάξης, δεν θα αποτελούσαν πραγματική κοινωνία με τον Θεό. Αυτό μας βοηθεί να κα-τανοήσουμε γιατί η Ορθόδοξη Εκκλησία δίνει ιδιαίτε-ρη σημασία στη διδαχή της άκτιστης χάρης, ενώ ταυ-τόχρονα διακρίνει τη θεία χάρη από τη Θεία Ουσία.

Αν η χάρη είναι κτιστή, δεν οδηγεί στη σωτηρία, γιατί η κοινωνία με κάτι κτιστό δεν μπορεί να οδηγήσει τον άνθρωπο στην υπέρβαση της κτιστής του πραγματι-κότητας και στην ένωση του με τον άκτιστο Θεό. Αν πάλι δεν υπήρχε διαφορά ανάμεσα στην Ουσία και στη Χάρη του Θεού, τότε η κοινωνία με τη θεία

Ουσία θα εξα-φάνιζε το πρόσωπο του άνθρωπου. Υπάρχει λοιπόν διά-κριση ανάμεσα στην Ουσία και στη Χάρη του Θεού, που είναι άκτιστη, όχι κτιστή (δεν προέρχεται έξω από τη Θεία Ουσία), γι' αυτό στην Ορθόδοξη Εκκλησία δια-σώζονται και τα δύο: και η αληθινή Θεο-κοινωνία, και το ανθρώπινο πρόσωπο.

Αλλά η Θεία Χάρη δεν προσφέρεται χωρίς την ενεργό συμμετοχή του άνθρωπου. Τα ιερά μυστήρια της Εκκλησίας δεν είναι πράξεις μαγικές· προϋποθέτουν τη συμ-μετοχή του κάθε πιστού. Ο άγγελος του Κυρίου ανήγγει-λε στην Παρθένο Μαρία: Πνεύμα Άγιον επελεύσεται επί σε, και δύναμις Υψίστου επισκιάσει σοι· όμως και εκείνη έπρεπε να πει το γένοιτο! (Λουκ. α' 35-38).

Η Ορθόδοξη πίστη στον Τριαδικό Θεό απομακρύνει τον πιστό από την κακοδοξία και την πλάνη και περι-φρουρεί το μυστήριο της σωτηρίας του άνθρωπου. Όμως για να φθάσει ο άνθρωπος στην επίγνωση αυτής της σωτήριας αλήθειας, πρέπει να δεχθεί την πνοή του Άγιου Πνεύματος. Σ' αυτή τη Θεία πνοή δε μπορούμε να βάλου-με περιορισμούς, γιατί συντελείται σύμφωνα με τη Θεία βουλή. Όμως δεν υπάρχει τρόπος να φθάσουμε στη χάρη του Αγίου Πνεύματος ανεξάρτητα από το πρόσωπο του Υιού. Το Πνεύμα το Άγιο οδηγεί τον άνθρωπο στην επί-γνωση του Υιού, τον εντάσσει στο Σώμα του Χριστού, που είναι για τον άνθρωπο σωτηρία.

Πηγή: βιβλίο Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΜΑΣ – ΑΘΗΝΑ 1994